

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

**A joghatóság szabályozása a polgári és kereskedelmi ügyekben az Európai Unió területén és a joghatósági megállapodás Európai Unió Bírósága általi értelmezése egy magyar érintettségű ügy
kapcsán**

Szerző:

dr. Dánielné dr. Kiss Ildikó

Kaposvár, 2017. november 2.

I. Bevezetés

Az utóbbi években tapasztalt gazdasági felélénkülés, és a szerteágazó, nemzetközi, főként uniós érintettségű gazdasági kapcsolatok kialakulása magával hozta azt, hogy sok esetben a jogvitába torkolló szerződéses kapcsolatok folytán indult gazdasági per lefolytatásának előkérdéseként a magyar bíróságnak abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy egyáltalán van-e az ügyben a joghatósága.

Joghatóság kérdésében az Európai Unió területén a 44/2001/EK rendelet (a Brüsszel I. rendelet) és az annak 2015. január 10. napjától helyébe lépő 1215/2012 EU rendelet szabályai az irányadóak. Előfordulhat az is, hogy az uniós rendelkezés adott ügyben való alkalmazása jogalkalmazási kérdéseket vet fel. Ilyenkor a magyar bíróság az Európai Unió Bíróságához fordulhat előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezve.

Tanulmányomban elsőként a fent említett uniós rendeletek joghatósági szabályai kívánom bemutatni, majd a joghatóság és az alkalmazandó jog kérdését feszegető, a Pécsi Törvényszék által kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban egy nemzetközi érintettségű joghatósági megállapodás Európai Unió Bírósága általi értelmezését vázolom.

II. A joghatóságról

Joghatóságról többféle értelemben is lehet beszélni. A Diplomáciai és nemzetközi jogi lexikon szerint a joghatóság „az állam szuverenitásából folyó képessége, hogy bizonyos jogviszonyok tekintetében a felekre kiterjedő érvénnyel határozzon. A joghatóság tehát magát a szuverén államot jelenti. Nemzetközi viszonylatban a joghatóság kérdése azt jelenti, hogy olyan viszonyok tekintetében, amelyek tényállásának elemei több államhoz kapcsolódnak, valamely állam bírósága (hatósága) hozhat-e határozatot vagy sem.¹

¹Köbölös Adél: A joghatósági megállapodás doktori értekezés tézisei Szeged, 2008. 12. o.

III. A joghatóság szabályozása az Európai Unióban²

Az Európai Unió területén a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságot a jelenleg hatályos 1215/2012/EU rendelet szabályozza, mely a Brüsszel I. rendelet helyébe lépett. Ugyanakkor a Brüsszel I. rendelet alkalmazandó 2015. január 10-jei megkezdése előtt indított eljárásokban.

1. Általános joghatóság

A Brüsszel I. rendelet és az 1215/2012 EU rendelet szerint is az alapelv az, hogy a joghatóság abban a tagállamban gyakorolható, amelyben az alperes állandó lakóhellyel rendelkezik, állampolgárságára való tekintet nélkül.³ Az állandó lakóhely meghatározása annak az EU-tagállamnak a nemzeti jogával összhangban történik, ahol az esetet bíróság elé vitték. Ha egy fél nem rendelkezik állandó lakóhellyel abban az EU-tagállamban, ahol az esetet a bíróság vizsgálja, a bíróságnak egy másik tagállam jogát kell alkalmaznia, hogy megállapítsa, a fél rendelkezik-e az említett tagállamban lakóhellyel.⁴ A jogi személyek vagy cégek abban az országban rendelkeznek székhellyel, ahol létesítő okirat szerinti székhelyük, központi ügyvezetésük vagy fő tevékenységi helyük található. Célvagyon esetében az ügyet vizsgáló bíróság a székhelyet saját nemzetközi magánjogi szabályainak alkalmazásával határozza meg.

A joghatóság alapelvétől eltekintve bizonyos körülmények között az alperest más EU-tagállam bírósága elé is állíthatják. A rendeletek felsorolja azon joghatósági területeket, ahol ez fennáll: különös vagy kizárólagos joghatóság, valamint a biztosításokra vonatkozó jogszabályok, a fogyasztói és egyedi munkaszerződések.

2. Különös joghatóság

A bíróságok különös joghatósága a következőket foglalja magában:⁵

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33054&from=HU> (2017. október 30.)

³ 1215/2012/EU rendelet 4. cikk. (Brüsszel I. rendelet 2. cikk)

⁴ 1215/2012 EU rendelet 6. cikk (Brüsszel I.. rendelet 4. cikk)

⁵ 1215/2012/EU rendelet 7 cikk (Brüsszel I. rendelet 5. cikk)

- ha az eljárás tárgya szerződés: főszabályként ezekkel a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság foglalkozik;
- tartással kapcsolatos ügyekben: főszabályként ezeket a tartásra jogosult lakóhelyének illetékes bírósága tárgyalja;
- a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben: annak a helynek az illetékes bírósága hoz határozatot, ahol a káresemény bekövetkezett vagy bekövetkezhet.

A biztosítási ügyekben a biztosító ellen annak az EU-tagállamnak a bíróságain nyújtható be kereset, ahol a biztosító székhelye található, vagy abban az EU-tagállamban, ahol felperes lakóhelye található, ha az eljárást a biztosítási kötvény jogosultja, a biztosított vagy a kedvezményezett kezdeményezte. Felelősség- vagy ingatlanbiztosítás tekintetében a biztosító perelhető továbbá a káresemény bekövetkeztének helye tekintetében illetékes bíróságok előtt is.⁶

A rendeletek továbbá megállapítják a fogyasztók által kötött szerződésekkel kapcsolatos ügyekre vonatkozó joghatósági szabályokat is. A fogyasztókat olyan személyekként határozza meg, akik olyan céllal kötnek szerződést egy szakemberrel, amely kívül esik saját kereskedelmi vagy szakmai tevékenységükön. Minden olyan szerződés, amelyet olyan személlyel kötöttek, aki az EU-ban kereskedelmi vagy szakmai tevékenységet folytat, ezen rendelet hatálya alá tartozik; nem tartoznak azonban annak hatálya alá a fuvarozási és személyszállítási szerződések, kivéve az ugyanazért az árért utazást és szállást biztosító szerződéseket. A fogyasztót az itt leírt védelem illeti meg, ha a szerződés tárgya áruk részletfizetésre, részletekben visszafizetendő kölcsönre vagy bármely egyéb hitelre történő értékesítése. Ahhoz, hogy a fogyasztót ez a védelem más esetekben is megillessen, a szerződést olyan személlyel kell megkötni, aki a fogyasztó lakóhelye szerinti EU-tagállamban folytatja kereskedelmi vagy szakmai tevékenységét, vagy ilyen tevékenysége arra az országra irányul. A fogyasztó vagy az alperes lakóhelye szerinti EU-tagállam bíróságai előtt, vagy annak az országnak a bíróságai előtt indíthat eljárást, ahol a fogyasztó (felperes) lakóhellyel rendelkezik. A másik szerződő fél által a fogyasztóval szemben indított eljárást viszont kizárólag annak az EU-tagállamnak a bírósága előtt lehet indítványozni, ahol a fogyasztó lakóhelye található.⁷

⁶ 1215/2012/EU rendelet 11. cikk (Brüsszel I. rendelet 9. cikk)

⁷ 1215/2012/EU rendelet 17. cikk (Brüsszel I. rendelet 15. cikk)

Az egyedi munkaszerződéseket illető ügyekben a munkavállaló annak a tagállamnak a bírósága előtt perelheti be a munkaadót, ahol a munkaadó lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, vagy ahol a munkavállaló szokásos munkavégzési helye található. Amennyiben a munkavállaló egyik államban sem végez rendszeresen munkát, annak a helynek a bírósági előtt perelheti a munkaadót, ahol az őt foglalkoztató cég telephellyel rendelkezik. Amennyiben a munkaadónak az EU-tagállam területén lakóhelye vagy székhelye nincs, azonban valamely EU-tagállam területén fiókteleppel, képvisellel vagy más telephellyel rendelkezik, úgy kell rá tekinteni, mintha lakóhelye vagy székhelye az említett államban lenne. A munkaadó csak abban a tagállamban kezdeményezhet eljárást a munkavállalóval szemben, ahol a munkavállaló lakóhellyel rendelkezik.⁸

3. Kizárólagos joghatóság

Lakóhelytől függetlenül a következő bíróságok rendelkeznek kizárólagos joghatósággal azokkal az eljárásokkal kapcsolatban, amelyek tárgya:⁹

- ingatlanon fennálló dologi jog vagy ingatlan bérlete: annak az EU-tagállamnak a bíróságai, ahol az ingatlan található;
- társaság vagy más jogi személy létesítő okiratának érvényessége, társaság vagy más jogi személy érvénytelensége vagy megszűnése, vagy azok szervei határozatának érvényessége: annak az EU-tagállamnak a bírósága, ahol a jogi személy székhelye található;
- közhitelű nyilvántartásba történő bejegyzés érvényessége: annak a tagállamnak a bíróságai, ahol a nyilvántartást vezetik;
- szabadalom, védjegy, formatervezési minta vagy hasonló jogok lajstromozása: annak az EU-tagállamnak a bíróságai, ahol a letétbe helyezést vagy lajstromozást kérelmezték, vagy az megtörtént, illetve közösségi jogi aktus vagy nemzetközi egyezmény alapján megtörténtnek tekintendő;
- a határozatok végrehajtása: annak az EU-tagállamnak a bíróságai, ahol a határozatot végrehajtották, vagy ahol azt végre kell hajtani.

⁸ 1215/2012/EU rendelet 21. cikk (Brüsszel I. rendelet 18-19. cikk)

⁹ 1215/2012/EU rendelet 24. cikk (Brüsszel I. rendelet 22. cikk)

4. Megállapodás a joghatóságról

Joghatósági megállapodás alatt alapvetően a feleknek azt a kifejezett vagy hallgatóságos megállapodását kell érteni, amellyel egy már felmerült vagy valamely meghatározott jogviszonyból jövőben esetlegesen felmerülő, valamilyen nemzetközi elemmel bíró jogvitájuk elbírálására meghatározzák, hogy mely állam bíróságai vagy mely konkrét bíróságok járhatnak el vagy nem járhatnak el. Tipikusan a felek kölcsönösen egybehangzó akarat-nyilatkozatukkal kötik ki valamelyik állam bíróságainak vagy meghatározott bíróságának joghatóságát. A megállapodás itt a magánjogi értelemben felfogott szerződést takarja, mely rendszerint egy másik szerződés részét képezi.¹⁰

Az uniós rendeletek szerint amennyiben a felek, akik közül egy vagy több személy az EU-ban rendelkezik lakóhellyel, egy választható joghatóságról szóló záradékot kötöttek, a megegyezés szerinti bíróságé a joghatóság. A rendelet számos alaki követelményt fektet le, amelyeket az ilyen választható joghatósággal kapcsolatos megállapodásokban be kell tartani: a megállapodást írásban kell rögzíteni, vagy a felek között korábban kialakított gyakorlatnak megfelelő formában, vagy nemzetközi kereskedelemben olyan szokásos gyakorlatnak megfelelő formában, amelyet a felek ismernek.¹¹

Hasonlóképpen rendelkezések vonatkoznak olyan szabályokra, amelyek több alperesre, a szavatossággal vagy jótállással kapcsolatos vagy bármely más, harmadik fél perbevonásával folyó perre, viszontkeresetekre, illetve olyan szerződéshez kapcsolódó ügyekre vonatkoznak, amelyek esetében a per összekapcsolható ingatlanon fennálló jogokkal.

IV. A joghatóság és az alkalmazkodó jog kérdése a Hőszig Kft. v. Alstom Power Thermal Services ügy tükrében (C-222/15. számú ügy)

2015.-ben a Pécsi Törvényszék előtt a magyarországi székhelyű Hőszig Kft. felperes polgári peres eljárást kezdeményezett a francia székhelyű Alstom Power Thermal Services céggel szemben. A perben kérdésként merült fel az, hogy a Pécsi Törvényszék rendelkezik-e joghatósággal a peres eljárás

¹⁰Köböls Adél: A joghatósági megállapodás doktori értekezés tézisei Szeged, 2008. 29. o.

¹¹1215/2012/EU rendelet 25. cikk (Brüsszel I. rendelet 23. cikk)

lefolytatására, és ha igen, akkor mi az alkalmazandó jog.

1. Joghatóság vizsgálata a Pp. alapján

A joghatóság vizsgálata a perbíróság részéről fontos eljárási cselekmény, mivel jelentős következményei vannak annak, ha a bíróság megállapítja joghatósága hiányát. A magyar eljárásjogban a joghatóság hiányának eljárásjogi következményeit a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban Pp.) 130. §-a, 157. §-a és 157/A. §-a szabályozzák. A Pp.130.§ (1) bekezdésének a) pontja szerint a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítani, ha a magyar bíróság joghatósága törvény vagy nemzetközi egyezmény rendelkezése folytán kizárt, ha pedig erre az eljárás során derül fény, a Pp. 157.§ a) pontja alapján a pert meg kell szüntetni. Ha a magyar bíróság joghatósága nem kizárt -és így a Pp. 130.§ (1) bekezdés a) pontjának, illetve a 157.§ a) pontjának az alkalmazására nem kerülhet sor -, azonban a joghatóság fennállása egyetlen joghatóságok alapján sem állapítható meg, és az alperes az első tárgyalást írásbeli védekezés előterjesztése nélkül elmulasztotta, vagy a bíróság joghatóságának hiányát kifogásolja, úgy szintén a per megszüntetésének van helye a Pp. 157/A.§ (1) bekezdése alapján.¹²

2. Tényállás¹³:

Az alapeljárás felperese, a Hőszig Kft, magyarországi székhelyű jogi személy, míg az Alstom Power Thermal Services alperes jogelődje franciaországi székhelyű jogi személy. Az Alstom jogelődje egy nagyszabású program keretében, franciaországi székhelyű, meglévő erőművekbe kívánt beruházni.

Az Alstom jogelődje ajánlattételre hívta fel - többek között - a Hőszig Kft.-t is, az ajánlattételi felhívás része volt a szerződés tárgyát képező, legyártandó elemek felsorolása, az e tekintetben elvárt műszaki feltételek leírása, valamint az Alstom jogelődje által alkalmazott, 2008. decemberében hatályos általános szerződési feltételek. Az Alstom jogelődje ezt az ajánlatételi felhívást 2009. augusztus 18-án elektronikus levélben küldte meg a Hőszig Kft. részére.

¹² http://birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/birosagi_hirek/joghatosag_az_atdolgozott_brusszel_i_rendeletben_kommentar_final.pdf (2017. október 30)

¹³ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33054&from=HU> (2017. október 30.)

A Hőszig Kft. a projekt megvalósítására ajánlatot tett, amely alapján a felek egymással Magyarországon legyártandó, Franciaországban lévő erőművekben történő beépítésre szánt fémszerkezetek elkészítésére több vállalozási szerződést kötöttek 2010. évben. A projektszerződéseket a felek egymás távollétében kötötték.

A felek között 2010. december 16. napján létrejött a vállalozási szerződés utolsó bekezdése azt tartalmazta, hogy „a szállító kijelenti, hogy megismerte és elfogadja a jelen Megrendelés feltételeit a mellékelt, hatályos Általános beszerzési feltételeket és az esetleges megállapodás vagy keretszerződés feltételeit”.

Az un. „Általános beszerzési feltételek” 23.1 pontja szerint „a Megrendelésre és annak értelmezésére a francia jog az irányadó, az áruk nemzetközi adásvételi szerződéseiről szóló 1980. április 11. napján megkötött ENSZ egyezmény nem alkalmazható. A Megrendelés érvényességéből, korlátozásából, teljesítéséből vagy megszüntetéséből származó vagy azokkal összefüggő, és a felek által békés úton nem rendezhető jogviták felett a párizsi bíróságok rendelkeznek kizárólagos és végső illetékességgel, ideértve a gyorsított eljárásokat, a felfüggesztő határozatokat és a megelőző intézkedéseket is.”

A felek között a szerződések teljesítését illetően jogvita alakult ki, majd a Hőszig Kft. peres eljárást kezdeményezett a teljesítés helye szerinti hatáskörrel rendelkező Pécsi Törvényszéken.

3. A perben előterjesztett érvek

3.1. Felperesi hivatkozás a joghatóság kérdésében

A felperes a perben arra hivatkozott, hogy a Pécsi Törvényszék rendelkezik joghatósággal a peres eljárás lefolytatására. Előadása szerint az 593/2008/EK rendelet (továbbiakban Róma I. rendelet) 10. cikkének (2) bekezdése alapján nyilvánvalóan nem lenne ésszerű magatartásának következményeit a francia jog alapján meghatározni, mivel a szerződés tárgyát az általa gyártott termékek képezték, és a teljesítési hely a gyártás helyével egyezően a felperes magyarországi telephelye volt, vagyis a teljes gyártási folyamat a megrendelőnek történő átadásig Magyarországon zajlott.

Erre tekintettel a felperes előadta, hogy a magyar jog szerint kell vizsgálni az „Általános beszerzési feltételek” és szerződések viszonyát.

A felperes érvelése szerint a szerződés megkötésekor hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény szerint az általános szerződési feltételeknek a szerződés részévé válására vonatkozó 205/A. §-a és 205/B.§-a alapján az alperesi jogelőd „Általános beszerzési feltételei” nem válhattak a felek között létrejött szerződések részévé.

Ezért a felperes álláspontja szerint az alperesi jogelőd „Általános beszerzési feltételeiben” rögzített alkalmazandó jogra vonatkozó kikötés irreleváns, és e vonatkozásban a Róma I. rendelet 4. cikke (1) bekezdésének b) pontját kell alkalmazni, amelynek értelmében szolgáltatási szerződésre azon ország joga irányadó, ahol a szolgáltatást nyújtó fél - azaz a felperes - szokásos tartózkodási helye található. A magyar bíróság joghatóságát illetően a felperes úgy vélte, hogy a joghatóságot a 44/2001/EK. Rendelet (továbbiakban: Brüsszel I. rendelet) 5. cikke (1) bekezdésének a) pontjában foglaltak szerint kell meghatározni, amely alapján a jogvitát a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróságnak, azaz a Pécsi Törvényszéknek kell elbírálnia.

A felperes feltételesen arra is hivatkozott, hogy amennyiben az alperesi jogelőd „Általános beszerzési feltételei” mégis részét képeznék a szerződéseknek, akkor az abban meghatározott joghatósági kikötés egyébként sem felelne meg a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdésében foglalt követelményeknek, mivel a hivatkozott rendelkezés a „párizsi bíróságokra” utal. Párizs pedig egyrészt nem egy állam, hanem egy város, másrészt a „párizsi bíróságok” kifejezés nem egy konkrét bíróságot jelöl, hanem bíróságok összességét, amelyek e város közigazgatási határain belül találhatóak.

3.2. Az alperes joghatósági kifogása és érvelése a francia jog alkalmazása mellett

A perben az alperes joghatósági kifogást emelt, melyben az alperesi jogelőd „árúkra és szolgáltatásokra” vonatkozó „Általános beszerzési feltételeinek” 23. pontjában foglaltakra hivatkozott, mely az alkalmazandó jogot és a vitarendezés kérdéseit szabályozza.

Az alperes szerint az „Általános beszerzési feltételek” a szerződések részét képezték, ezért az annak

23. pontjában megfogalmazottak szerint a magyar bíróságnak a szerződésekből származó jogvita eldöntésére nem volt joghatósága. Azaz az alperes azt állította, hogy a felperes az alperest nem a jogvita eldöntésére joghatósággal rendelkező bíróság előtt perelte.

Az alperes álláspontja szerint az „Általános beszerzési feltételek” 23. pontjában megfogalmazott joghatósági kikötés mindenben megfelelt a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdésében foglaltaknak, mert Párizs városának bíróságai Franciaország bíróságait jelentik. Az a tény, hogy a párizsi bíróságok nem jelentik Franciaország összes bíróságát, nem eredményezi a joghatósági kikötés érvénytelenségét. Az alperes úgy vélte, hogy a felperes megszorító értelmezése figyelmen kívül hagyja a Brüsszel I. rendelet (14) preambulumbekzdését, amelynek megfelelően a felek szerződéses szabadságát tiszteletben kell tartani.

Az alperes álláspontja szerint a Róma I. rendelet 10. cikkének (2) bekezdése annak vizsgálatára ad lehetőséget, hogy a hozzájárulás megadása tekintetében ésszerű-e a francia jog alkalmazása.

Az alperes megítélése szerint a Róma I. rendelet 3. cikkének (1) bekezdése és 10. cikkének (1) bekezdése alapján, a körülményekre tekintettel a felperes magatartása következményének meghatározása céljából teljes mértékben ésszerűen alkalmazandó jogként a francia jogot választani, mivel az alperes jogelődje egy jelentős franciaországi erőmű-beruházás tárgyában Franciaországban kiírt közbeszerzési eljárás nyertesének alvállalkozója volt, az alperes személyes joga a francia jog, és az alperes a fenti közbeszerzési eljárással kapcsolatos munkálatokkal összefüggésben egy, számos szerződéses elemből álló hosszú távú szerződéses jogviszonyt létesített a felperessel fémszerkezetek legyártására. A fenti okokból tehát az alperes szerint kifejezetten ésszerű és a kereskedelmi gyakorlattal összhangban állt az egyik fél - a beszerző - személyes jogának kikötése, különös tekintettel akkor, ha a beszerzés tárgya e beszerző országában, egy különösen szabályozott piacon került felhasználásra, így a felperes magatartásának megítélésére ésszerű a francia jog alkalmazása.

4. Jogi háttér:

A perben értelmezésre szorult polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet (Brüsszel I. rendelet),

valamint a szerződéses kötelezettségekre alkalmazandó jogról szóló 593/2008/EK rendelet (Róma I. rendelet). A Brüsszel I. rendelet 23. cikk (1) bekezdése rendelkezik arról, hogy milyen formai követelményeknek kell megfelelnie a joghatósági kikötésnek, amely a felek rendelkezése értelmében egyúttal kizárólagos joghatóságot is eredményez. A Róma I. rendelet 10. cikk (2) bekezdését pedig az alkalmazandó jog érvényes kikötése kapcsán kellett értelmezni.

5. Az előzetes döntéshozatali eljárásra feltett kérdések:

A Pécsi Törvényszék 2015. május 4. napján kelt, és az Európai Unió Bíróságához 2015. május 15. napján érkezett végzésével a következő kérdéseket terjesztette előzetes döntéshozatal céljából a Bíróság elé:

I. A Róma I. rendelet kapcsán¹⁴

1.) A Róma I. rendelet 10. cikk (2) bekezdésének azon kitétele, hogy a „körülményekből az tűnik ki”, a tagállami bíróság által értelmezhető-e akként, hogy a „figyelembe veendő körülményeket” a hozzájárulás meg nem adásának ésszerűsége szempontjából a fél szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga alapján a szerződéskötés körülményeire, a szerződés tárgyára, a szerződés teljesítésére vonatkozóan kell vizsgálni?

1.1.) Úgy kell-e értelmezni a fenti 1. pontban foglaltaknak a 10. cikk (2) bekezdésére vonatkozó következményeit, hogy amennyiben a fél szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogára való hivatkozása alapján a figyelembe veendő körülményekből az tűnik ki, hogy nem volt a fél magatartásának ésszerű következménye az (1) bekezdés szerinti irányadó joghoz való hozzájárulás megadása, akkor a bíróságnak a szerződési feltétel meglétét és érvényességét a hivatkozó fél szokásos tartózkodási helye szerinti ország joga alapján kell megállapítania?

¹⁴593/2008/EK-rendelet 10. cikkének (1) bekezdése szerint a szerződés vagy valamely szerződési feltétel meglétét és érvényességét azon jog határozza meg, amely a szerződés vagy szerződési feltétel érvényessége esetében e rendelet alapján irányadó lenne.

A (2) bekezdés kimondja, hogy a fél hivatkozhat azonban a szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogára annak megállapítása érdekében, hogy hozzájárulását nem adta meg, ha a körülményekből az tűnik ki, hogy nem lenne ésszerű magatartása következményeinek az (1) bekezdésben meghatározott jognak megfelelően történő meghatározása.

2.) A Róma I. rendelet 10. cikk (2) bekezdésében foglaltaknak az adott tagállam bírósága tulajdoníthat-e olyan értelmet, mely szerint - az eset összes körülményeinek figyelembevételével - a bíróság diszkrecionális jogköre annak megállapítása, hogy a figyelembe veendő körülmények alapján a 10. cikk (1) bekezdés szerint irányadó joghoz való hozzájárulás megadása nem volt ésszerű következménye a fél magatartásának?

3.) Ha a fél - a Róma I. rendelet 10.cikk (2) bekezdése szerint - a szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogára hivatkozik a hozzájárulás meg nem adása megállapítása érdekében, akkor a tagállami bíróságnak a fél szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogát abból a szempontból kell-e figyelembe vennie, hogy az adott ország joga szerint a hivatkozott „körülmények” miatt egy kikötött joghoz való hozzájárulás a fél részéről nem volt ésszerű magatartás?

3.1.) Ebben az esetben ellentétes-e az európai uniós joggal az olyan tagállami bírósági értelmezés, amely a „körülményeket” a hozzájárulás meg nem adásának ésszerűsége szempontjából a szerződéskötés körülményeire, a szerződés tárgyára, a szerződés teljesítésére vonatkozóan vizsgálja?

II. A Brüsszel I. rendelet kapcsán:¹⁵

1) Ellentétes-e a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdésében foglaltakkal a tagállami bíróságnak olyan értelmezése, amely megköveteli a pontos bíróság megjelölését, vagy - figyelemmel a rendelet (14) preambulumbekkezdésében megfogalmazott követelményre - elegendő, ha a megfogalmazásból egyértelműen kiderül a felek akarata, szándéka?

1.1) Összeegyeztethető-e a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdésében foglalt követelménnyel

¹⁵44/2001/EK-rendelet 23. cikkének (1) bekezdése szerint ha a felek, akik közül egy vagy több valamely tagállamban lakóhellyel rendelkezik, egy bizonyos jogviszonnyal kapcsolatban felmerült vagy a jövőben felmerülő jogviták eldöntésére valamely tagállam bíróságának vagy bíróságainak joghatóságát kötik ki, a megállapodás szerinti bíróság vagy bíróságok rendelkeznek joghatósággal. Az ilyen joghatóság a felek eltérő megállapodásának hiányában kizárólagos. Az ilyen joghatóságot kikötő megállapodást meg lehet kötni

a) írásban vagy szóban, amelyet írásban megerősítettek; vagy

b) a felek között korábban kialakított gyakorlatnak megfelelő formában; vagy

c) nemzetközi kereskedelembe annak a szokásos gyakorlatnak megfelelő formában, amelyet a feleknek ismerniük kell, vagy ismerniük kellett volna, és amelyet az ilyen kereskedelembe az érintett ügylet szerződésével azonos típusú szerződések szerződő felei széles körben ismernek, és rendszeresen betartanak.

a tagállami bíróság olyan értelmezése, hogy az a joghatósági kikötés, mellyel a felek az egyik fél általános beszerzési feltételeiben a megrendelés érvényességéből, teljesítéséből vagy megszüntetéséből származó, vagy azokkal összefüggő, és a felek által békés úton nem rendezhető jogviták eldöntésére kizárólagos és végső illetékességgel egy adott tagállam valamely városának bíróságait - nevezetesen a párizsi bíróságokat - kötötték ki, kellően pontos, mert ezen megfogalmazásból - figyelemmel e rendelet (14) preambulumbekzdésében megfogalmazott követelményre - a feleknek a kikötött tagállamra vonatkozó akarata, szándéka egyértelműen kiderül?

6. Az Európai Unió Bíróságának döntése

A kérdés kapcsán az Európai Unió Bírósága emlékeztetett arra, hogy a joghatósági kikötés és hatálya meghatározásának értelmezése azon nemzeti bíróság feladata, amely előtt a joghatósági kikötésre hivatkoznak, ugyanakkor a Brüsszel I. rendelet 23. cikke (1) bekezdésének szövegezésében a tagállami bíróságnak vagy bíróságoknak a szerződési partnerek által, joghatóságot kikötő megállapodás útján kijelölt joghatósága főszabály szerint kizárólagos.¹⁶

Az Európai Unió Bírósága szerint a rendelet 23. cikkében meghatározott „egy bíróság joghatóságának kikötéséről szóló megállapodás” fogalmát nem az érintett államok valamelyikének a belső jogrendjére való egyszerű utalásként, hanem önálló fogalomként kell értelmezni. E rendelkezés célja az, hogy maga írja elő azon formai követelményeket, amelyeknek a joghatósági kikötéseknek meg kell felelniük a jogbiztonság biztosítása és a felek hozzájárulásáról való megbizonyosodás érdekében.

Az Európai Unió Bírósága értelmezésében a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdése lényegében a formai követelményeket határozza meg és egyetlen tartalmi követelményt említ, azt, hogy adott jogviszonyra kell vonatkoznia. Mivel a felek különböző vállalkozási szerződéseket kötöttek egymással, ez a tartalmi követelmény teljesült.

A formai követelményeket illetően a joghatósági kikötést érvényesen írásban kell kötni, vagy írásbeli megerősítés mellett szóbeli úton, vagy a felek között korábban kialakított gyakorlatnak megfelelő formában, vagy a nemzetközi kereskedelemben annak a szokásos gyakorlatnak megfelelő formában,

¹⁶[http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/a-joghatosagi-kikotes-ervenyessege_\(2017._oktober_30.\)](http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/a-joghatosagi-kikotes-ervenyessege_(2017._oktober_30.))

amelyet a felek ismernek, vagy amelyet ismerniük kell. „A megállapodás tartós rögzítését biztosító, elektronikus módon történő bármely közlés” az „írással egyenértékű”. E rendelkezés célja az érdekeltek tényleges egyetértése, ennek indoka az, hogy a gyengébb szerződő fél védelme érdekében elkerüljék a kizárólag az egyik fél által szerződésbe illesztett joghatósági kikötések elfedését.

Az eljáró bíróság még a peres eljárás megkezdése előtt elsősorban annak vizsgálatára köteles, hogy a joghatóság kikötése ténylegesen a felek közötti egyetértés alapján jött-e létre, aminek egyértelműen és pontosan meg kell nyilvánulnia. A Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdése által megkövetelt formák feladata annak biztosítása, hogy az egyetértés ténylegesen létrejött.

Az olyan helyzetet illetően, amelyben a joghatósági kikötés az általános feltételekben szerepel, az Európai Unió Bírósága már kimondta, hogy az ilyen kikötés jogszerű abban az esetben, ha a mindkét fél által aláírt szerződés szövege kifejezetten utal az említett kikötést tartalmazó általános feltételekre. Ez azonban csak az olyan kifejezett hivatkozás esetére érvényes, amelyet az általános gondossággal eljáró fél ellenőrizhet, és ha bizonyított, hogy a joghatósági kikötést tartalmazó feltételeket ténylegesen a másik szerződő féllel közölték. A joghatósági kikötést ez ügyben a jogelőd, Technos általános beszerzési feltételei tartalmazták, amelyeket a felek között létrejött szerződésekben említettek és megkötésükkor átadtak, így az Európai Unió Bírósága következtetése szerint a joghatósági kikötés megfelel a Brüsszel I. rendelet 23. cikkének (1) bekezdése szerinti formai követelményeknek.

Az Európai Unió Bírósága a Brüsszeli Egyezmény 17. cikkével kapcsolatban korábban már kimondta, hogy elegendő, ha a kikötés azon objektív tényezőket rögzíti, amelyek alapján a felek megállapodásuk értelmében kiválasztják a közöttük felmerült vagy a jövőben felmerülő jogviták ügyében eljáró bíróságot. E tényezők - amelyeknek kellően pontosnak kell lenniük ahhoz, hogy az eljáró bíróság meg tudja állapítani, rendelkezik-e joghatósággal - szükség esetén az ügy különös körülményei alapján is meghatározhatók.¹⁷

Az ilyen - az üzleti élet gyakorlatából merítő - értelmezést az a körülmény igazolja, hogy a Brüsszel

¹⁷ Coreck Maritime GmbH kontra Handelsveem BV és társai- ítélet, C 387/98, EU:C:2000:606, 15. pont.

I. rendelet 23. cikke a feleknek az e rendelet hatálya alá tartozó jogvitákban eljáró bíróságok joghatóságának megválasztására vonatkozó akaratszabadsága elismerésén alapul.¹⁸

A Bíróság ítéletében először a joghatóság kérdésében foglalt állást, és megállapította, hogy az általános beszerzési feltételek, a felperes álláspontjával szemben, a felek szerződésének részévé vált, és a benne foglalt joghatósági kikötés megfelel azoknak a formai követelményeknek, amelyeket a Brüsszel I. rendelet 23. cikk (1) bekezdése előír: a "párizsi bíróságok" illetékességének kikötését kellően pontosnak találta ahhoz, hogy a kizárólagos joghatósággal eljárni jogosult bíróság megállapítható legyen, mégpedig a francia hatásköri és illetékességi szabályoknak megfelelően. Ugyanez volt az álláspontja az alkalmazandó jogra vonatkozó szerződéses kikötés tekintetében is. Ehhez kapcsolódóan azt is kimondta, hogy az a bíróság, amely az ügyben joghatósággal nem rendelkezik, az alkalmazandó jog kérdésében nem foglalhat állást.

7. Az Európai Unió bíróságának ítélete alapján levonandó következtetések¹⁹:

Az Európai Unió Bírósága megállapította azt, hogy a peres felek között létrejött szerződés részévé vált az un. „Általános beszerzési feltételek”, melynek a joghatóságra vonatkozó kikötését értelmezte a Brüsszel I. rendelet rendelkezései alapján. Ezen jogértelmezésből is világosan látható, hogy az uniós jog sui generis jogrendszer, amelynek értelmezésére - adott esetben érvényességének megállapítására - kizárólagos monopóliummal a Bíróság rendelkezik; amely az értelmezés során nem egyszer eltérő következtetésre jut attól, mint ami a magyar bírácoknak a magyar jogrendszerben szocializálódott gondolkodásából ésszerűen következne. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint a jogesetben a szerződésben kikötött kizárólagos joghatósággal rendelkező bíróság kellő pontossággal és egyértelműséggel történt megjelöléséhez kapcsolódó megállapítása.

V. Összegzés

¹⁸Nikolaus Meeth kontra Glacetal-ítélet, 23/78, EU:C:1978:198, 5. pont, El Majdoub-ítélet, 26. pont.

¹⁹Szemelvények az Európai Unió Bíróságának aktuális ítéleteiből, készítette dr. Tolnai Ildikó európai jogi (forrás: http://10.16.0.220/intra2/documents/polgari_kollegium/jegyzokonyvek/SZEMELV%3%89NYEK_EU_%3%8DT%3%89LETEK.2017.04..pdf)

Mint láttuk a joghatóság vizsgálatának jelentős szerepe van a polgári peres eljárás megindulásakor. Ugyanis amennyiben a perbíróság nem rendelkezik joghatósággal, érdembe nem is kezdheti meg a pert. Ha a keresetlevél kibocsátását megelőzően észleli a bíróság a joghatósága hiányát, úgy a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításának van helye, amennyiben azt követően, akkor a per megszüntetésének. Ha az uniós jog joghatóságra vonatkozó szabályainak értelmezése, illetve annak a magyar joggal való összhangja tekintetében a magyar bíróságnak kétségei vannak, az Európai Unió Bíróságához fordulhat előzetes döntéshozatali eljárás keretében a helyes értelmezésre vonatkozó iránymutatása kérése végett.

Felhasznált irodalom:

- Szemelvények az Európai Unió Bíróságának aktuális ítéleteiből, készítette dr. Tolnai Ildikó európai jogi (forrás: szaktanácsadó http://10.16.0.220/intra2/documents/polgari_kollegium/jegyzokonyvek/SZEMELV%3%89NYEK_EU_%3%8DT%3%89LETEK.2017.04..pdf)
- Köbölös Adél: A joghatósági megállapodás doktori értekezés tézisei Szeged, 2008.
- Hőszig Kft. v. Alstom Power Thermal Services ítélet, C-222/15.
- Coreck Maritime GmbH kontra Handelsveem BV és társai- ítélet, C 387/98, EU:C:2000:606,
- Nikolaus Meeth kontra Glacetal-ítélet, 23/78, EU:C:1978:198, 5. pont, El Majdoub-ítélet,
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=8tdocid=1756818tdiocltag=HU> (2017. október 30.)
- [htt://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/a-joghatosagi-kikotes-ervenyessege](http://jogaszvilag.hu/rovatok/vilagjogasz/a-joghatosagi-kikotes-ervenyessege) (2017. október 30.)
- <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:l33054&from=HU> (2017. október 30.)

Uniós joganyag, magyar jogszabályok:

- 44/2001/EK rendelet (Brüsszel I. rendelet)
- 1215/2012 EU rendelet
- 593/2008/EK rendelet (Róma I. rendelet)

- polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.)